

Centrum Slniečko, n.o. je nezisková organizácia, ktorá sa viac ako 18 rokov venuje problematike týraných, sexuálne zneužívaných detí, obetí domáceho násillia v kontexte prevencie, ale aj konkrétnej intervencie. Prevádzkuje viaceré špecializované poradenské, ale aj pobytové zariadenia pre detskú ale aj dospelú obeť násillia, realizuje viacero programov na konkrétnu pomoc deťom a rodinám v kríze, ako prevenciu vzniku násillia. Viac info na www.centrumslniecko.sk. V Slovenskej republike ako postkomunistickej krajine bola téma násillia páchaného na deťoch dlhodobo tabuizovaná. Posledných približne 10 rokov sa postupne tejto téme venuje viac pozornosti, čo ale spôsobil predovšetkým tlak verejnosti po viacerých tragických prípadov utýraných detí. Stále však absentuje účinná systémová ochrana detí, obetí pred násillím, multidisciplinárna spolupráca ale aj systémová prevencia. Práve týmto oblastiam sa venuje EDUCAN preventívno- vzdelávacie centrum zamerané na prevenciu násillia, vzdelávanie v oblasti identifikácie detí zažívajúcich násillie a intervenciu týraným, sexuálne zneužívaným deťom v kontexte multidisciplinárnej spolupráce a eliminácie sekundárnej viktimizácie.

Cieľom preventívno-vzdelávacieho centra EDUCAN je prispieť k eliminácii závažných sociálno-patologických javov, akými sú domáce násillie, týranie, sexuálne zneužívanie, zanedbávanie. Pre rok 2017 to bolo formou:

1/ vzdelávacieho modulu pre sociálnych pracovníkov, pedagógov a policajtov-vyšetrovateľov pod názvom: „**Modriny na duši 1**“ zameraného na príklady dobrej a zlej praxe v prístupe jednotlivých odborníkov, ktorí vstupujú do šetrenia prípadu sexuálneho zneužívaného dieťaťa. Súčasťou vzdelávacieho modulu je metodický film, ktorý verným spôsobom opisuje ako jednotliví odborníci môžu svojím prístupom traumatizovať a viktimizovať detskú obeť sexuálneho zneužívanie. Vo filme sa stretávame s dievčaťom, ktoré sa zdôverí učiteľke so sexuálnym zneužívaním zo strany vlastného otca. Stretnutie s učiteľkou v prvej sekvencii prebieha tak, že učiteľka neveriacky krúti hlavou, nedôveruje dieťaťu, tvrdí, že si to možno inak vysvetlila, utvrdzuje dieťa v tom, že jej otec ju každý deň vozí do školy, vozí ju na krúžky, podporuje školu, že taký človek by jej nedokázal ublížiť. Vzácnymi v jednotlivých sekvenciách sú úvahy sexuálne zneužívaného dieťaťa, ktoré hovorí síce vnútorným hlasom pre seba, ale divák ich počuje a často po prvý krát sa stretáva odborník s pohľadom dieťaťa na situáciu a hlavne o tom, ako sa dieťa môže cítiť, ak mu nikto nedôveruje, ak ho spochybňuje, ak zostáva na riešenie samotné. Pokiaľ dieťa naberie odvahu a zdôverí sa so sexuálnym zneužívaním, prvý človek, ktorému sa zdôverí je veľmi dôležitým. Pokiaľ zareaguje dobre a dieťa zistí, že ono nie je vinné (obviňovanie je sprievodným znakom sexuálneho zneužívanie), dokáže sa aj s odbornou pomocou postupne vysporiadať so situáciou. Pokiaľ však dospelý zareaguje nedôverou či obviňovaním dieťaťa, dieťa so svojou bolesťou, problémom zostáva osamotené nedostane podporu, zneužívanie zväčša pokračuje ďalej. Druhá sekvencia príbehu začína tým, že sa nesprávny postup vracia späť a začína príbeh správnym postupom učiteľky. Dieťaťu hneď zo začiatku dôveruje, oceňuje ho, vysvetľuje, čo musí urobiť, aby dieťa ochránila, nesľubuje, čo nevie splniť a dieťa sprevádza celým procesom. V takomto duchu pokračuje príbeh pri stretnutí so sociálnou pracovníčkou, ktorá vo verzii nesprávneho postupu, dieťa viktimizuje nevhodnými otázkami, nedôverou, nepochopením, obviňuje ho, že si to vymyslelo. Následne pokračuje príbeh premazaním nesprávneho postupu a prichádza sociálna pracovníčka, ktorú zaujíma, ako sa dieťa cíti, jasne vysvetlí dieťaťu postup a odpovedá na jeho otázky, zaujíma sa o jeho názor a rešpektuje ho, ubezpečuje dieťa, že mu dôveruje. Posledná časť metodického filmu sa začína v priestoroch polície – vyšetrovateľa, kde je dieťa samotné a postupne do miestnosti prichádzajú všetci účastníci vypočúvania (právnik obvineného, sociálna kurátorka, psychologička, vyšetrovateľka, kameraman). Pred týmito všetkými účastníkmi má dieťa vypovedať o intímnych veciach. Film v tejto časti poukazuje na nevhodné prostredie, v ktorom sa vypočúvanie detí v súčasnosti realizuje, na to ako sa dieťa cíti,

ak na výsluchu sú cudzí ľudia, na absenciu špecializovaných vypočúvacích miestností pre deti ako aj na potrebu špecializácie vyšetrovateľov pre tému násilia páchaného na deťoch. Pre dieťa je veľmi dôležité, aby prostredie, v ktorom má hovoriť o intímnych veciach, psychickej, či fyzickej bolesti spôsobenej osobou, ktorá ho má chrániť, bolo pre neho bezpečné.

V druhej správnej verzii je zobrazený postup vyšetrovateľa, ktorý vypočúva dieťa v špecializovanej miestnosti za polopriepustným zrkadlom, predstaví sa mu, oboznámi ho s tým, že za zrkadlom sú osoby, ktoré musia byť pri vypočúvaní, oceňuje, že sa dieťa rozhodlo vypovedať, dáva dieťaťu priestor na otázky, opakuje po dieťati, či rozumel správne, poučuje dieťa veku primerane, dáva otvorené otázky a mnoho ďalších pre korektné vyšetrovanie vhodných metód v prístupe k sexuálne zneužívanému dieťaťu.

Koncepcne sa metodický film **Modriny na duši I** zameriava na potrebu multidisciplinárnej spolupráce pri riešení tak závažného problému, akým sexuálne zneužívanie nesporne je. Ukazuje, ako nesprávny postup jednotlivých odborníkov môže spôsobiť sekundárnu viktimizáciu, či opätovne traumatizovať dieťa, namiesto toho, aby ho sprevádzali celým procesom a poskytli mu odbornú pomoc. Poukazuje aj na to, že dosiahnutie zmeny z nesprávneho na správny postup nezávisí od finančných zdrojov, ale od odbornosti a ľudského prístupu. Film **Modriny na duši I** bol natočený v roku 2014, scenár k filmu spracovali odborníci, ktorí sa denne pohybujú v téme násilia páchaného na deťoch a námet k jednotlivým sekvenciám bol spracovaný na základe skutočných prípadov z praxe. V priebehu roka 2017 prešlo týmto modulom 646 policajtov, viac ako 400 pedagógov a sociálnych pracovníkov. Jednotlivé moduly sú špecificky upravené v kontexte jednotlivých profesií. Celým metodickým filmom sprevádza klinická psychologička. Film sa stal inšpiráciou k vybudovaniu špecializovaných vypočúvacích miestností pre deti na polícii, je žiadaný pre všetky cieľové skupiny odborníkov, ktorí môžu ovplyvniť ochranu detí pred násilím. Metodický film **Modriny na duši I** bol vytvorený s podporou Švajčiarsko-slovenského fondu, vzdelávanie je podporené od roku 2014 až do roku 2018 Nadáciou The Velux Foundation. V priebehu predchádzajúceho roku sme vytvorili nový film **Modriny na duši II**, ktorý je zameraný na oblasť psychického násilia ako aj na potrebu zisťovania názoru dieťaťa. V roku 2017 sme vytvorili aj anglické titulky k filmu.

Inovatívnosť vzdelávania v téme násilia páchaného na deťoch prostredníctvom filmu **Modriny na duši I** vnímame aj v tom, že po zhliadnutí správnej a nesprávnej verzie prístupu odborníka, je možné zaznamenať aj zmenu v prežívaní dieťaťa, zníženie jeho tenzie, frustrácie, sekundárnej viktimizácie a pri správne položených otázkach a sprevádzaní aj zníženie rizika retraumatizácie. Tým, že ide o všetky kľúčové profesie, ktoré zasahujú v prípade podozrenia na sexuálne zneužívanie, ide o multidisciplinárny rozmer vzdelávania, ktorý v súčasnosti ešte stále absentuje. Jednotliví odborníci sa týmto jasnejšie dozvedajú, čo všetko musí detská obeť násilia v procese vyšetrovania doslova „ustáť“. Dlhodobý prínos realizácie vzdelávania vnímame v zmene kvality a prístupu odborníkov k deťom s podozrením na sexuálne zneužívanie, týranie a zanedbávanie (syndróm CAN). V priebehu predchádzajúcich rokov sme vyškolili aj postupne vytvárajúce sa multidisciplinárne tímy v jednotlivých okresoch Slovenska, a to v spolupráci s Národným koordinačným strediskom pre riešenie problematiky násilia na deťoch. V nadchádzajúcom roku máme záujem vyškoliť postupne ďalších viac ako 2 000 sociálnych pracovníkov, pedagógov, policajtov. V prípade záujmu vieme hodnotiacej komisii predmetný film poskytnúť.

2/preventívneho programu pod názvom : „ Kozmo a jeho dobrodružstvá“

Na Slovensku, ako aj v iných krajinách žijú deti, ktoré zažívajú dlhodobé násilie v jeho rôznych podobách. Násilie páchané na deťoch je obzvlášť závažné, nakoľko dieťa sa nevie brániť. Násilie však nemusí byť páchané na deťoch iba zo strany dospelých. Ubližovať si môžu aj deti navzájom.

Deti si všimajú správanie dospelých, ktorí sú pre nich prirodzenou autoritou, napodobňujú ich a učia sa normám správania. Tak ako od rodičov preberajú pozitívne vzorce správania, tak v rodinách, kde sa vyskytuje násilie preberajú aj negatívne. Práve problematikou násilia medzi deťmi sa zaoberá preventívny program „**KOZMO a jeho dobrodružstvá**“ určený pre učiteľov, vychovávateľov, preventívnych pracovníkov, psychológov, sociálnych pracovníkov, odborných pracovníkov pracujúcich s deťmi. Správanie detí, ktoré sa hádajú, postrkujú, vysmieávajú neraz vnímame ako neškodné a normálne. Máme pocit, že problémové správanie nastupuje až s príchodom puberty, paradoxne však typ agresívneho správania podľa posledných výskumov je častejší medzi mladšími deťmi (Hanish et al.,2012). Odborníci upozorňujú na to, že detská agresia má výrazné negatívne následky, ktoré sa prejavujú v psychických problémoch v dospelosti, v problémoch v sociálnej prispôsobivosti, poruchami správania, uplatňovaním násilia v dospelosti. Správanie v detstve do istej miery ovplyvňuje to, ako sa budú deti správať v dospelosti. Z výskumov vyplýva, predškolační, ktorí sa prejavovali agresívne, mali deviantné správanie a boli ťažko zvládnuteľní aj v školskom prostredí.(Campbell et al. 1996)

Hlavným poslaním preventívneho programu KOZMO a jeho dobrodružstvá je scitlivovanie detí v oblasti rešpektovania práv každého dieťaťa, na témy násilného a negatívneho správania.

Hlavným hrdinom preventívneho programu je kozmonaut KOZMO, ktorý lieta z planéty na planétu a stretáva sa s rôznymi mimozemšťanmi, ktorí sa nesprávajú tak, ako sa patrí na správneho pozemšťana. Program sa realizuje v materských školách a na 1.stupni základných škôl s deťmi vo vekovej kategórii 4-8 rokov a je realizovaný zážitkovou formou. Obsahuje viacero modulov, počas jednej vyučovacej hodiny sa realizuje vždy jeden modul, ktorý sa sústreďuje na vopred určenú tému (napr. vyčleňovanie, konflikt, násilie, prijatie inakosti, emócie a pod.). K programu je spracovaná metodika, ktorá sa v predchádzajúcich 2 rokoch overovala až do konečnej podoby. Viac informácií nájdete na www.kozmove-dobrodruzstva.sk. V roku 2017 sme vytvorili konečnú podobu Metodiky, metodických pomôcok k realizácii preventívneho programu a v spolupráci s kreatívnym štúdiom Cukru Production sme vydali k metodike aj rozprávkovú knižku pod názvom **Kozmo a jeho dobrodružstvá**. Súčasťou knižky je aj metodika pre dospelákov, zameraná na to, ako môžu dospeláci pracovať s knižkou a hovoriť s deťmi o témach spojených s násilím. Na realizácii programu spolupracovali viacerí odborníci z radov pedagógov, sociálnych pracovníkov a detských psychológov, ale aj odborníci z univerzitného prostredia. Realizácia preventívneho programu má významný sociálny rozmer, nakoľko sa môže podieľať na eliminácii násilia v spoločnosti. Ponúka nový rozmer na nazeranie na detskú agresiu, motivuje deti a upevňuje v nich osvojovanie pozitívnych reakcií a riešení životných situácií v kontexte eliminácie násilia. Na Slovensku zatiaľ absentuje preventívny program zameraný na prevenciu násilia pre deti od 4 rokov. Je veľmi dôležité, aby si deti už od útleho veku osvojovali správne postupy, je dôležité s deťmi o násilí hovoriť a pomôcť im aby boli v bezpečí. Viac o vzniku nájdete <https://www.facebook.com/KozmoveDobrodruzstva/videos/852614418253038/>

Realizácia programu je podporená The Velux Foundation a Ministerstvom spravodlivosti SR. Krstnými rodičmi knižky sa stali najvyšší predstavitelia týchto dvoch organizácií. O program majú veľký záujem predškolské zariadenia a školy. Počas roku 2017 bolo zaškolených viac ako 1000 detí.

V nadchádzajúcom období plánujeme zaškoliť školiteľov a učiteľov predškolských zariadení. V prvej línii 20 školiteľov, aby mohol KOZMO pomáhať pripraviť do života „dobrých pozemšťanov“. Projekt zaujal aj zahraničných partnerov a v súčasnosti sa spracováva aj výskumne. V tomto roku máme záujem knižku a metodiku preložiť do anglického jazyka.